

1.10 Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Algemeen

Deze paragraaf geeft inzicht in (mogelijke) risico's voor de gemeente en de mate waarin deze risico's kunnen worden opgevangen (weerstandscapaciteit). De relatie tussen de risico's en de weerstandscapaciteit zegt iets over de financiële robuustheid van de gemeente Hardinxveld-Giessendam: het weerstandsvermogen.

Beleid

Bij raadsbesluit van 27 november 2013 is de Financieringsvisie vastgesteld. De nota reserves en voorzieningen is vastgesteld door de gemeenteraad op 19 december 2013. Deze nota geeft een overzicht van de reserves en voorzieningen, evenals richtlijnen hoe hiermee wordt omgegaan.

Er is voor gekozen om geen afzonderlijke nota samen te stellen inzake het weerstandsvermogen en de risico's. In deze paragraaf wordt hiervan een uiteenzetting gegeven.

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om tegenvallers op te vangen. Het gaat hierbij om de 'vrij besteedbare' middelen, zoals de algemene reserve, de onbenutte belastingcapaciteit en de stille reserves.

Per 1 januari 2018 wordt de weerstandscapaciteit begroot op (bedragen x € 1.000,-):

Weerstandscapaciteit	Bedragen x € 1.000,-	
<i>Weerstandscapaciteit exploitatie</i>		
Onbenutte belastingcapaciteit		
- OZB	p.m.	
Totaal onbenutte belastingcapaciteit		0
Onvoorzien		25
Weerstandscapaciteit exploitatie		25
<i>Weerstandscapaciteit vermogen</i>		
Vrij aanwendbaar deel algemene reserve		1.994
Vrij aanwendbaar deel reserve sociaal domein		2.292
Stille reserves	p.m.	
Weerstandscapaciteit vermogen		4.286
<i>Totale weerstandscapaciteit</i>		<u>4.311</u>

Algemene reserve

Dit betreft het vrij aanwendbaar deel van de algemene reserve. In het kader van de toetreding tot Drechtsteden is in 2016 € 1,0 miljoen en in 2017 € 1,9 miljoen afgezonderd en in een aparte reserve gestort.

Reserve Sociaal Domein

Voor het sociaal domein is in de resultaatbestemming bij de jaarrekening 2015 een aparte reserve gevormd. Deze wordt gezien als onderdeel van de weerstandscapaciteit. De achterliggende reden is dat in de bepaling van de risico's het sociaal domein is betrokken.

Onbenutte belastingcapaciteit

De onbenutte belastingcapaciteit bestaat uit de extra structurele middelen die gegenereerd kunnen worden door de tarieven van de gemeentelijke belastingen te verhogen tot het wettelijk toegestane maximum.

De onbenutte belastingcapaciteit ten aanzien van de onroerende zaakbelastingen is bepaald op basis van het verschil tussen onze OZB-percentages en het normpercentage-OZB voor toelating tot artikel 12 van de financiële verhoudingswet (Fvw). Het normpercentage voor 2018 bedraagt 3,1% (informatie meicirculaire 2017).

De onbenutte belastingcapaciteit voor de overige onderdelen (riool- en afvalstoffenheffing, leges en overige heffingen) is op nul gezet. Dit omdat bij de gemeentelijke belastingen en retributies zoveel mogelijk wordt gestreefd naar 100%-kostendekkendheid.

Onvoorzien

Ter dekking van onvoorziene begrotingsuitgaven in de loop van het jaar is in de begroting 2018 een bedrag opgenomen van € 25.000,-.

Algemene reserve

De omvang van de algemene reserve bedraagt € 1.994.079 per 31 december 2017. Dit is vrij aanwendbaar.

Stille reserves

Om een reëel inzicht te hebben in de omvang van het eigen vermogen dienen ook stille reserves in beeld te worden gebracht. Deze reserves vormen immers één van de elementen waarmee tegenvallers bekostigd zouden kunnen worden. De gemeente heeft stille reserves wegens aandelenbezit Eneco en BNG welke zijn gewaardeerd tegen historische kostprijs. Ook de gemeentelijke eigendommen bevatten stille reserves die bij verkoop te gelde kunnen worden gemaakt. De stille reserves zijn PM geraamd omdat deze niet direct inzetbaar zijn voor weerstandscapaciteit.

Risico-analyse

De risico's die relevant zijn voor het weerstandsvermogen zijn die risico's die niet op een andere manier zijn ondervangen, dus waarvoor geen voorziening is gevormd of waarvoor geen verzekering is afgesloten.

Organisatiebreed heeft een risico-inventarisatie plaatsgevonden. Deze is als volgt opgebouwd:

- Korte beschrijving van het risico
- Het financiële effect / kans / risicobedrag

Om tot een kwantificering van de risico's te komen zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

Kans

de kans dat een risico zich daadwerkelijk voordoet is afhankelijk van meerdere factoren waaronder de frequentie. De frequentie alleen is op zich al moeilijk te bepalen. Om toch te komen tot een schaalverdeling is bij de risicoanalyse binnen de gemeente Hardinxveld-Giessendam gekozen voor drie categorieën, te weten:

- o Groot (80%);
- o Gemiddeld (50%);
- o Klein (20%).

Impact

De impact geeft de financiële invloed aan die een risico kan hebben op de gemeentelijke exploitatie. De percentages (standaardklassen) die worden gehanteerd zijn 1%, 5%, 10%, 25% en 50%. Daarbij heeft het kleinste percentage financieel gezien de minste impact, terwijl het grootste percentage juist een grote impact heeft.

In onderstaande tabel geven we een overzicht van de risico's, gevolgd door een korte beschrijving van elk risico.

Risicomatrix

PROGR.	RISICO'S	Impact	Bedrag	Kans			Totaal
				Groot 80%	Gemiddeld 50%	Klein 20%	
4	Wegenonderhoud	5%	1.500.000			15.000	15.000
4	Veerdienst	20%	60.500	10.000			10.000
4	Spoorwegovergang Giessenzoom	10%	pm				
4	Wateroverlast	20%	950.000		95.000		95.000
5	Participatie ROM-S	10%	291.000			6.000	6.000
6	Leerlingenvervoer	10%	260.000			5.000	5.000
8	Participatiewet (incl. inkomensvoor	10%	2.472.000		124.000		124.000
9	WMO	10%	3.297.000		165.000		165.000
9	Jeugdwet	10%	3.200.000		160.000		160.000
11	Merwede-Lingelijn	5%	0			0	0
Bedrijfsv	Uittreding GR-en/Invlechting DS	20%	2.900.000			116.000	116.000
Bedrijfsv	Eenmansposten	1%	8.700.000		44.000		44.000
Fin en dek	Algemene uitkering	5%	20.337.000		508.000		508.000
Fin en dek	Rentelasten	5%	1.021.000			10.000	10.000
	Overig (niet kwantificeerbaar)						500.000
				10.000	1.096.000	152.000	1.758.000

Wegenonderhoud

In het wegenbeheerplan wordt aangegeven hoe de gemeente omgaat met straten, wegen en pleinen en dergelijke. Door onverwachte omstandigheden, zoals bijvoorbeeld een strenge vorstperiode, kan het voorkomen dat de wegen extra onderhoud nodig hebben. De kosten voor dit extra onderhoud kunnen zodanig oplopen dat het budget voor onderhoud aan wegen wordt overschreden. Het beheerplan Wegen is volledig vertaald in de meerjarenbegroting en de afgelopen jaren is een grote slag gemaakt in het wegwerken van achterstallig onderhoud. Uit de tussentijdse evaluatie wegbeheer is gebleken dat het onderhoud op orde is en de stand van de reserve positief. De kans op een budgetoverschrijding is daardoor klein (20%). Over de kosten van herinrichtingen en reconstructies wordt afgeschreven. Bovendien worden deze kapitaallasten gedekt uit de reserve Wegen. De impact van het risico is daardoor beperkt (5%).

Veerdienst

Tussen de gemeenten Gorinchem, Hardinxveld-Giessendam en Werkendam bestaat een 'Samenwerkingsovereenkomst Veerdiensten Gorinchem'. Deze overeenkomst is aangegaan voor een periode van 5 jaren en eindigde op 1 april 2017. In de overeenkomst is vastgelegd dat partijen een half jaar voor het verstrijken van deze periode in overleg treden over een eventuele verlenging. Genoemd overleg is in 2016 opgestart. Er wordt in dat kader onderzoek worden gedaan naar een aantal mogelijke scenario's voor de veerdienst. De veerdienst is de afgelopen jaren niet kostendekkend geweest. Daarnaast zijn de provinciale subsidies voor de eerste vijf jaren toegezegd, lopend tot 1 april 2017. De onderzochte scenario's bieden onvoldoende mogelijkheden om te komen tot een meer kostendekkende exploitatie. Daarom is medio 2017 door de 3 oevergemeenten gezamenlijk besloten om een businesscase te laten uitvoeren naar de kansen en mogelijkheden van het verduurzamen van de vloot. De businesscase wordt op 18 september 2017 gepresenteerd aan de gemeenteraden. Daarna volgt politieke besluitvorming over het al dan niet overgaan tot verduurzaming van de vloot. Als wel wordt besloten tot verduurzaming hebben we te maken met een overgangperiode. Het risico bestaat dat dit voor partijen leidt tot financiële consequenties. In de loop van 2017 wordt de oplevering van het onderzoek verwacht. Het financiële risico wordt ingeschat op groot (80%), met een hoge impact (20%).

Spoorwegovergang Giessenzoom

Sinds enkele jaren is het oude stationsgebouw aan de Giessenzoom weer in gebruik als bedrijfspand. Dit betekent een toename in de verkeersbewegingen, niet alleen van personenauto's, maar ook van vrachtwagens. Met name de vrachtwagens veroorzaken een inbreuk op de verkeersveiligheid. De vrachtwagens rijden op tot op de spoorwegovergang en krijgen van de overige weggebruikers op de Parallelweg onvoldoende ruimte om weg te rijden. Op het moment dat er een trein aan komt, dalen de overwegbomen automatisch en slaan kapot op de wachtende vrachtwagen. Dit is voor ProRail een hoog veiligheidsrisico. De spoorwegovergang Giessenzoom is daarom bij ProRail gestegen op de lijst met risicovolle overwegen. ProRail heeft opdracht gegeven om een risico-inventarisatie uit te voeren naar deze spoorwegovergang. Het risico voor de gemeente schuilt erin dat de kosten voor een eventuele aanpassing van de kruising Parallelweg-Giessenzoom geheel of gedeeltelijk voor rekening van de gemeente komen. Een inschatting van de hoogte van het risico is in dit stadium niet te maken. Echter gelet op de beperkte ruimte zal het om een substantieel bedrag gaan.

Wateroverlast

In maart 2016 zijn de maatregelen wateroverlast door de raad vastgesteld. Destijds is besloten om via een verhoging van de precariobelasting deze maatregelen te dekken. Door afschaffing van de precariobelasting door het Rijk dient op langere termijn een alternatieve dekking gevonden te worden om de afschrijvingslasten van de maatregelen te dekken..

Op grond van wettelijke regelingen, waaronder de gemeentelijke verordening op het heffen en invorderen van rioolheffing, kan hierin worden voorzien.

De opbrengsten precariobelasting bedoeld voor de dekking van de maatregelen wateroverlast worden gestort in een reserve maatregelen wateroverlast. De opbrengst medio 2017 bedraagt ca € 925.000. De totale geraamde kosten aan maatregelen wateroverlast zullen hoger zijn dan het op te bouwen saldo in de reserve. Een dekkingstekort zal zich pas op langere termijn manifesteren. De toereikendheid van de maatregelen wordt qua kans ingeschat op gemiddeld (50%), waarbij voor de impact rekening wordt gehouden met 20%.

Participatie ROM-S

De gemeente participeert in de regionale ontwikkelingsmaatschappij Schelluinen-West. In de prognoses voor de ontwikkeling van het bedrijventerrein is destijds uitgegaan van een mogelijk toekomstig rendement van 15%. Dit uitgaande van een voorspoedige ontwikkeling, waarbij ook achtergelaten terreinen (inbreidingslocaties) ontwikkeld zouden kunnen worden. De mogelijkheid bestaat dat het ingebrachte kapitaal niet volledig terug zal komen maar de kans daarop wordt klein geacht.

De behandeling van de herziene grondexploitatie heeft in de Algemene vergadering van Aandeelhouders van 11 oktober 2016 plaatsgehad en is goedgekeurd in de Raad van Vennoten van 16 november 2016. De herziening met de verkleinde variant betreffende de 2e fase geeft een rendement eigen vermogen (REV) te zien van circa 7,2% en een positief eindresultaat van € 7.007. De aantrekkende economie vertaalt zich in een toenemende belangstelling met kansrijke prospects en nieuwe grondtransacties Om die reden wordt uitgegaan van een kleine kans (20%) dat het risico zich voordoet. In de gemeentelijke exploitatie is niet geanticipeerd op het mogelijke, toekomstige rendement van 15%. De impact van het risico beperkt zich tot het ingebrachte kapitaal. Daarom wordt rekening gehouden met een gemiddelde impact (10%).

BTW Rehobothschool

Op 14 oktober 2016 heeft de Hoge Raad inzake de BTW Rehobothschool arrest gewezen, waarbij de gemeente Hardinxveld-Giessendam in het ongelijk is gesteld. Dit betekent dat de gemeente geen recht op aftrek van BTW over de bouw van de school heeft. Op dit moment loopt het verzoek bij de Belastingdienst op de betaalde overdrachtsbelasting, welke samenhang met het in aftrek kunnen brengen van BTW. De betaalde overdrachtsbelasting bedraagt ca. € 195.000, waarmee de vordering in de jaarstukken per 31 december 2016 (ca. € 127.580) wordt afgedekt. Derhalve bedraagt het risico € 0.

Leerlingenvervoer

Het leerlingenvervoer is een openeinderegeling. De laatste jaren zien we een dalende trend in de ontwikkeling van de kosten. Dit wordt met name veroorzaakt door een afname in de omvang van met name het dure leerlingenvervoer door inzet van nieuw beleid. Maar deze post blijft moeilijk te ramen.

Grote invloed op de kosten is het aantal kinderen dat een beroep doet op de verordening Leerlingenvervoer. Daarnaast is het type school bepalend voor de hoogte van de vergoeding. Het vervoer naar het Speciaal Onderwijs voor kinderen met een handicap is relatief duur. Deze kosten laten zich slecht sturen, omdat de gemeente vooraf niet kan inschatten over hoeveel nieuwe kinderen het per jaar gaat. Voor het schooljaar 2018-2019 zal er ook een nieuwe aanbesteding van kracht zijn. Momenteel is het niet in te schatten welk effect dit heeft op de totale kosten van het leerlingenvervoer.

De gemeente kent een vervoersvoorziening toe op basis van de verordening Leerlingenvervoer. In het voorjaar van 2015 heeft de raad een nieuwe verordening vastgesteld. De financiële gevolgen van de in 2015 vastgestelde verordening worden, gezien de door de raad verlangde overgangsregeling, druppelsgewijs zichtbaar worden.

Met ingang van 1 augustus 2014 is de wet Passend Onderwijs in werking getreden. Op dit moment zijn er enkele gewijzigde vervoersbewegingen als gevolg van deze wet. Maar ook deze wet heeft een langdurige overgangsregeling, dus ook dit effect zal druppelsgewijs zichtbaar worden. Dit kan zowel positief als negatief uitpakken.

Het risico wordt op zeer klein (10%) geschat. Indien het aantal vervoerde leerlingen toeneemt, is de impact gemiddeld (10%).

Participatiewet (voorheen Wet Werk en Bijstand)

De Participatiewet kenmerkt zich o.a. door een vast rijksbudget binnen de algemene uitkering in de vorm van een participatiebudget, onderdeel van het sociale domein, en een specifieke uitkering dat als inkomensdeel door het Rijk separaat wordt uitbetaald. Beide budgetten worden neutraal in de begroting opgenomen. Het toereikend zijn van het budget hebben wij niet geheel in eigen hand. Door bezuinigingsmaatregelen van het kabinet hebben gemeenten te maken met verlaagde inkomsten.

De financiering van het inkomensdeel is gebaseerd op een raming van het aantal uitkeringsgerechtigden.

Met ingang van 1 januari 2018 is onze gemeente uitgetreden uit de gemeenschappelijke regeling Avres en toegetreden tot de Sociale Dienst Drechtsteden. Deze dienst is met ingang van 1 januari 2018 de nieuwe organisatie die voor de deelnemende gemeenten op een efficiënte en integrale wijze uitvoering geeft aan de Participatiewet.

De nieuwe organisatie voert het takenpakket van Avres uit. Het betreft hier met name de uitvoering van de Participatiewet inclusief het inkomensdeel van de oude Wet Werk en Bijstand waarvoor de gelden nog via een specifieke uitkering worden ontvangen.

De bijdrage in de uitvoeringskosten van deze organisatie wordt middels een nieuw vastgestelde verdeelsleutel bepaald. Door de economische ontwikkeling en veranderde wet- en regelgeving kan de nieuwe organisatie in een situatie terechtkomen waarin zij niet meer kan beschikken over voldoende middelen om aan alle verplichtingen jegens derden te kunnen voldoen dan wel dat extra personeel dient te worden aangetrokken.

De extra kosten voor bijstandsuitkeringen en huisvesting, die worden veroorzaakt door de toestroom van vergunningshouders, vormen een risico voor de financiële positie van de SDD. Daarnaast neemt de instroom van het aantal bijstandsgerechtigden ook toe als gevolg van na-ijl effecten van de economische crisis.

De gemeente Hardinxveld-Giessendam is verplicht een bijdrage te leveren aan de SDD zodat zij aan alle verplichtingen jegens derden kan voldoen.

De budgetten van de participatiewet worden nauwlettend gevolgd. Gelet op bovenstaande uiteenzetting wordt het risico op budgetoverschrijding gemiddeld geacht (50%). De impact op de ramingen in de begroting is beperkt (10%).

WMO

De Wmo is een 'open einderegeling': de kosten in enig jaar zijn sterk afhankelijk van het beroep dat op de regeling wordt gedaan. Alleen al daarom brengt het de nodige risico's met zich mee.

De Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) is op 1 januari 2007 in werking getreden. Op 1 januari 2015 heeft het Rijk taken overgeheveld naar de gemeenten. De Wmo is vanaf 2015 dus uitgebreid. De gemeenten krijgen hiervoor geld van het Rijk. Omdat het Rijk bezuinigt, moeten de gemeenten de taken echter met minder geld uitvoeren. Hierdoor hebben gemeenten maatregelen getroffen.

De realisatiecijfers 2017 zijn de derde ervaringscijfers van de nieuwe Wmo waarmee de budgetten vanaf 2017 zijn herijkt. In deze herijking is enige marge ingebouwd voor een beperkt risico op nabetaalingen over 2017 en een toename van het aantal cliënten. De realisatiecijfers van het derde ervaringsjaar leveren een verdere basis voor betrouwbaardere prognoses. Het jaar 2018 zal deze basis verbreden. Daarmee stijgt de betrouwbaarheid van de prognoses.

De budgetten voor de WMO worden nauwlettend gevolgd. Hierdoor wordt het risico op forse budgetoverschrijding gemiddeld geacht (50%). De impact is daarom beperkt (10%), mede in het licht van de bijstelling van de ramingen in de begroting.

Jeugdwet

De uitvoering van de Jeugdwet is een taakveld binnen het sociaal domein. De bekostiging wordt door het Rijk als integratie-uitkering sociaal domein van de Algemene Uitkering toegekend.

De taken vanuit de Jeugdwet zijn gedelegeerd en gemandateerd aan de Gemeenschappelijke Regeling Dienst Gezondheid & Jeugd. De serviceorganisatie Jeugd (SOJ) Zuid-Holland Zuid is de uitvoeringsorganisatie.

Van het jaarbudget is een klein percentage beschikbaar voor lokaal beleid (de lokale impuls).

De realisatiecijfers van de afgelopen paar jaar zijn de ervaringscijfers van de nieuwe Jeugdwet waarmee de budgetten herijkt kunnen worden. Hierbij is ook een marge ingebouwd. De realisatiecijfers van een volgend jaar biedt een verdere basis voor betrouwbaardere prognoses.

De budgetten van de jeugdwet worden nauwlettend gevolgd. Hierdoor wordt het risico op budgetoverschrijding gemiddeld geacht (50%). De impact is daarom, mede in het licht van de bijstelling van realisatiecijfers gemiddeld (10%). Middels bestuursrapportages worden de gemeenten goed op de hoogte gehouden van de budgetten.

Merwede-Lingelijn

Samen met omliggende gemeenten en de Provincie Zuid-Holland is een samenwerkingsovereenkomst inzake de aanleg van de Merwede-Lingelijn afgesloten. De gemeente heeft de verplichting op zich genomen zich maximaal in te spannen om een bijdrage in de aanleg van twee stations te realiseren. In de oorspronkelijke plannen is voorzien dat de dekking deels zal komen uit de bouwgrondexploitatie Blauwe Zoom en deels uit toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen.

De twee haltes van de Merwede-Lingelijn zijn april 2012 opgeleverd. De afrekening van de subsidiegelden heeft plaatsgevonden. De werkzaamheden zijn afgerekend. De BV MerwedeLingeLijn blijft in principe in stand totdat alle stations gerealiseerd zijn.

De kosten voor de werkzaamheden zijn binnen het beschikbare krediet gebleven. De kosten van de BV worden afgebouwd. Zodra de BV wordt opgeheven, kan het project geheel financieel worden afgerond. Het risico wordt op nihil ingeschat.

Uittreding gemeenschappelijke regelingen / invlechting Drechtsteden

Per 1 januari 2018 treedt de gemeente toe tot de gemeenschappelijke regeling Drechtsteden. Daarmee treedt de gemeente uit een tweetal gemeenschappelijke regelingen, te weten de gemeenschappelijke regeling Alblasserwaard-Vijfheerenlanden (regio AV) en Avres (voorheen RSD en Avelingengroep). De uittreding uit de regio AV is geëffectueerd per 31 december 2016, waarbij ook de uittredingsom is overeengekomen en in 2016 is betaald. Binnen de regio AV blijven we wel op inhoud samenwerken onder meer in de leertuinen.

De uittreding uit Avres vindt per 31 december 2017 plaats. In januari 2017 heeft het algemeen bestuur van Avres een besluit over de uittreedsom genomen. De gemeente kon zich hier niet in vinden en tekende beroep aan bij de provincie Zuid-Holland. In mei 2017 vindt een hoorzitting plaats en heeft de provincie haar besluit kenbaar gemaakt. Belangrijk punt waarbij de gemeente Hardinxveld-Giessendam in het gelijk is gesteld betreft een afbouwperiode in 5 jaar, waarmee netto effectief sprake is van drie jaarbijdragen. Avres is door de provincie opgedragen om een nieuw besluit te nemen. In overleg met Avres wordt bezien of tot een vergelijk over de uittreedsom te komen. Vooruitlopend hierop is door zowel Avres als de gemeente pro-forma beroep bij de Rechtbank aangetekend.

Daarnaast is in het kader van de toetreding geld opzij gezet om de toetreding en alle daarmee verbonden kosten te dekken. In 2016 is hiervoor € 1 miljoen ter beschikking gesteld en in februari 2017 een aanvullend bedrag van € 1,9 miljoen. De raad wordt periodiek geïnformeerd over de voortgang van de uitputting. In het totaalbedrag van € 2,9 miljoen zijn ook de uittreedsommen van de gemeenschappelijke regelingen inbegrepen. De beschikbare middelen worden in acht genomen, conform raadsbesluit van 9 juli 2015. Vooralnog wordt verwacht dat binnen het totale budget van € 2,9 miljoen kan worden gebleven. Het risico is daarmee klein geacht (20%). De impact is daarbij gesteld op gemiddeld (20%).

Bedrijfsvoering

- Eenmansposten

Diverse functies worden door één medewerker ingevuld. Het werk kan daardoor bij (langdurige) afwezigheid vaak niet door collega's worden opgevangen. Daardoor volgt meestal een beroep op derden om de voortgang van zaken niet in het gedrang te laten komen. De kans dat zich dit voordoet is gelet op het relatief grote aantal eenmansposten gemiddeld (50%). De kosten welke gemoeid zijn met externe inhuur betreffen vaak openstaande vacatureplaatsen. Daardoor kunnen als eerste de bijbehorende vacaturegelden worden ingezet in combinatie met/of het concernbudget voor externe inhuur voordat aanvullende middelen nodig zijn. Door toetreding tot de GR Drechtsteden kan ingeval van (langdurige) afwezigheid beroep worden gedaan op kennis en kunde in het netwerk. De impact is daarom klein (1%).

Financiering & Dekking

- Algemene uitkering

De belangrijkste inkomstenbron van iedere gemeente is het gemeentefonds. Omdat dit algemene middelen zijn, kan de gemeente zelf beslissen over de besteding ervan. Het gemeentefonds is gekoppeld aan de rijksuitgaven. Dit houdt in dat wanneer het Rijk meer uitgeeft, het gemeentefonds omhoog gaat. Andersom geldt dit ook. Dit principe wordt ook wel "Samen de trap op, samen de trap af" genoemd. Ervaringen geven aan dat niet altijd sprake is van een groei van het Gemeentefonds maar ook rekening moet worden gehouden met het gegeven dat het Gemeentefonds een daling te zien geeft. Belangrijke factoren bij de berekening van de hoogte van de uitkering zijn het precieze aantal inwoners en woningen, de gevolgen van overheveling van specifieke uitkeringen en de netto rijksuitgaven. Bij negatieve budgettaire effecten, die op voorhand niet zijn in te schatten, komt dat onmiddellijk ten laste van de exploitatie.

Met ingang van 2015 zijn de budgetten voor het sociaal domein als integratie-uitkering aan het gemeentefonds toegevoegd. De verwachting is dat deze budgetten de komende jaren verder onder druk komen te staan. De kans wordt op gemiddeld (50%) ingeschat. De uitkering uit het Gemeentefonds bedraagt voor 2017, € 20.337.000 inclusief de transities voor het Sociale Domein.

- Rentelasten

De gemeente kent een financieringsbehoefte. In de financieringsbehoefte wordt voorzien door het aantrekken van lang- en kortlopende leningen. Nieuwe investeringen kunnen op dit moment voor een betrekkelijk lage rentelast worden gepland, maar de hoogte van de rente op het moment van investering is bepalend voor de toekomstige rentelast. Het risico bestaat dat bij het herfinancieren van leningen dan wel aantrekken van nieuwe leningen een hoger rentepercentage geldt ten opzichte van de huidige leningenportefeuille. In de begroting wordt rekening gehouden met het (her)financieren. Daarnaast zijn door de economische crisis de rentepercentages gunstig. Daarmee is de kans op hogere rentepercentages klein (20%). Tevens is de impact doordat de rente erg laag staat gemiddeld (10%).

Algemeen

Op 26 mei 2015 heeft de Eerste Kamer ingestemd met de Wet modernisering vennootschapsbelastingplicht overheidsondernemingen. Vanaf 1 januari 2016 zijn overheidsondernemingen (waaronder gemeenten) die winst beogen of structurele overschotten behalen en concurreren met de markt, vennootschapsbelastingplichtig. Het Rijk hoopt hiermee circa € 100 miljoen aan extra opbrengsten binnen te halen.

De invoering van de wet kan voor lokale overheden en hun verbonden partijen ingrijpende gevolgen op het gebied van administratie, automatisering en financieel beleid en beheer hebben. De vennootschapsbelastingplicht zal financieel gezien het meeste impact hebben bij de Grondbedrijven. Samen met het Interprovinciaal overleg, de Unie van Waterschappen en de Belastingdienst heeft de VNG een aantal ondersteunende producten uitgebracht (Samenwerking Vennootschapsbelasting Lokale Overheden, afgekort: SVLO).

Hardinxveld-Giessendam

Inventarisatie van (potentieel) belastingplichtige activiteiten

Het proces van inventarisatie van (potentieel) belastingplichtige activiteiten is uitgevoerd in twee delen. Enerzijds is ingezoomd op de bouwgrondexploitaties. Hoewel de gemeente geen winstoogmerk hanteert voor bouwgrondexploitaties, bestaat een reële kans op positieve resultaten op (onderdelen van) bouwgrondexploitaties. Met betrekking tot de grondexploitaties is een anticipatiemaatregel getroffen, namelijk de oprichting van een aparte BV voor de potentiële positieve bouwgrondexploitaties. Dit is gebeurd in overleg met de extern deskundige. Door het onderbrengen van deze bouwgrondexploitaties in een aparte BV kan de administratieve last aanzienlijk worden beperkt.

Anderzijds is aan de hand van de productenraming voor de overige potentieel belastingplichtige activiteiten in kaart gebracht of mogelijk sprake is van vennootschapsbelastingplicht. Bij beide processen is gebruik gemaakt van een extern deskundige op het gebied van vennootschapsbelasting (Deloitte).

De standpunten die we naar aanleiding van deze inventarisatie hebben ingenomen zijn vastgelegd in een zogenaamd fiscaal dossier. Hoewel er een aantal kritische onderdelen is, zijn er niet direct activiteiten die leiden tot een significante vennootschapsbelastingplicht. Overigens zijn er op het vlak van de bouwgrondexploitaties ontwikkeling over de fiscale waardering, welke de mogelijke risico's mitigeren. Dit laatste volgt uit overleggen tussen fiscalisten en de Belastingdienst.

In kaart brengen van de financiële consequenties

Naar verwachting is niet (of nauwelijks) sprake van financiële consequenties. Het is wel van belang om de kritische onderdelen goed in beeld te blijven houden en ook alert te blijven bij toekomstige wijzigingen in beleid en/of tariefstellingen.

Overig (niet kwantificeerbaar)

Naast voornoemde risico's (kwantificeerbaar) is sprake van zogenaamde niet kwantificeerbare risico's. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan een grote calamiteit. Inschatting van de directe en de vervolgschade is niet of nauwelijks te bepalen, omdat in het geval van een grote calamiteit dit o.a. afhankelijk is van het gebied waar het zich voordoet en anderzijds van de mogelijke bijdragen in de kosten door derden (Rijk, Provincie, Waterschap etc.). Voor de overige risico's is daarom een totaalbedrag gerekend van € 500.000.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is opgebouwd uit de relatie tussen de risicoscore en de weerstandscapaciteit. Deze relatie drukken we uit in een verhoudingsgetal:

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Weerstandscapaciteit}}{\text{Risicoscore}}$$

De weerstandscapaciteit bedraagt € 4.311.000. Het totaal aan risico's wordt ingeschat op € 1.758.000. Hiermee komt de ratio weerstandsvermogen uit op 2,45 voor 2018. Dit is ruim voldoende.

Kengetallen

<u>Kengetallen</u>	1-1-2018	31-12-2018
Netto schuldquote	116%	117%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	115%	116%
Solvabiliteitsratio	28%	27%
Grondexploitatie	36%	41%
Structurele exploitatieruimte	0,70%	0,70%
Belastingcapaciteit	116%	116%

De gemeente Hardinxveld-Giessendam is voldoende weerbaar. Er zijn voldoende buffers om de risico's en/of onvoorziene tegenvallers op te vangen. Het weerstandsvermogen en de weerstandsratio zijn ruim boven de norm. Ten opzichte van de jaarrekening 2016 is de verwachting dat de situatie per 1 januari 2018 positief verbeterd is. De ratio weerstandsvermogen was bij de jaarrekening 2016 1,3 en komt nu uit op 2,45. De structurele lasten worden volledig gedekt uit structurele baten. Hetgeen betekent, dat de begroting structureel in evenwicht is. Tot slot laten ook de hierboven genoemde kengetallen over het algemeen een goed resultaat zien. Hieronder wordt op de afzonderlijke kengetallen een toelichting gegeven.

1. *Netto schuldquote & de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen*

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de medeoverheid ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken.

Omdat bij leningen er onzekerheid kan bestaan of ze allemaal terug worden betaald wordt bij de berekening van de netto schuldquote onderscheid gemaakt door het kengetal te berekenen, zowel inclusief als exclusief de doorgeleende gelden. Op die manier wordt duidelijk wat het aandeel van de verstrekte leningen in de exploitatie is en ook wat dat betekent voor de schuldenlast.

De ontwikkeling van de schuldquote laat ten opzichte van de begroting 2017 en de jaarrekening 2016 een vrij stabiel beeld zien. In zijn algemeenheid kan worden gezegd dat de netto schuldquote van een gemeente tussen 0% en 90% zou moeten liggen. Als de netto schuldquote tussen 100% en 130% ligt, is de gemeenteschuld hoog, hij moet niet verder stijgen. Als de netto schuldquote boven de 130% uitkomt, dan bevindt de gemeente in de gevarenzone.

2. *De solvabiliteitsratio*

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de medeoverheid in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen.

Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het totale balanstotaal. Het eigen vermogen van een gemeente bestaat volgens artikel 42 van het BBV uit de reserves (zowel de algemene reserve als de bestemmingsreserves) en het resultaat uit het overzicht van baten en lasten.

Bij zowel de begroting 2017 en 2018 als de jaarrekening 2016 is de solvabiliteitsratio tussen de 23% en de 27%. Als signaalwaarde voor de solvabiliteitsratio geldt een percentage van 20%. Bij een solvabiliteitsratio lager dan 20% bevindt de gemeente zich op glad ijs.

3. *Grondexploitatie*

Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten (inclusief algemene dekkingsmiddelen). Voor de berekening van dit kengetal worden de bouwgronden in exploitatie gedeeld door de totale baten uit de programmabegroting of jaarstukken (ingevolge artikel 17, onderdeel c, van het BBV) en uitgedrukt in een percentage. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. De accountant moet ieder jaar beoordelen of de gronden tegen een actuele waarde op de balans zijn opgenomen. DE verwachting is, dat in 2018 de lasten hoger liggen dan de baten waardoor het percentage in 2018 iets stijgt. Na 2018 is de verwachting dat de baten de lasten overstijgen, waardoor het percentage zal gaan dalen.

4. *Structurele exploitatieruimte*

Dit kengetal is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte een gemeente of provincie heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt thans het onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten (zie artikel 17, onderdeel c, van het BBV) en uitgedrukt in een percentage.

5. *Belastingcapaciteit*

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in de provincie of gemeenten zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde. Gemeente Hardinxveld-Giessendam zit boven het landelijk gemiddelde. Een hoog gemiddeld OZB-tarief ten opzichte van het landelijk gemiddelde geeft aan dat de gemeente beperkt is in het verkrijgen van extra inkomsten.